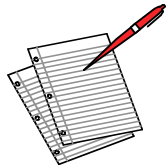

Εξεταζόμενο μάθημα:
Λογοτεχνία

Α' Λυκείου

29 Ιανουαρίου 2014
Ωριαίος επαναληπτικός έλεγχος
Α' τετραμήνου στην ενότητα:

Παραδοσιακή και νεότερη ποίηση

A. ΚΕΙΜΕΝΑ

1. Διονύσιος Σολωμός
[Το όνειρο]

Άκου έν' όνειρο, ψυχή μου,
Και της ομορφιάς θεά·
Μου εφαινότουν οπώς ήμουν
Μετ' εσένα μία νυχτιά.

Σ' ένα ωραίο περιβολάκι
Περπατούσαμε μαζί·
Όλα ελάμπανε τ' αστέρια
Και τα κοίταζες εσύ.

Εγώ τσόλεα: Πέστε, αστέρια,
Είν' κανέν' από τ' εσάς,
Που να λάμπει από 'κει απάνου
Σαν τα μάτια της κυράς;

Πέστε αν είδατε ποτέ σας
Σ' άλλην τέτοια ωραία μαλλιά,
Τέτοιο χέρι, τέτοιο πόδι,
Τέτοια αγγελική θωριά;

Εσύ έκαμες ετότες
Γέλιο τόσο αγγελικό,
Που μου φάνηκε πως είδα
Ανοιχτό τον ουρανό!

2. Έκτωρ Κακναβάτος
[Fuga]

Απόψε τα μάτια σου
αγαπημένη θ' ανατείλουν
πάνω σε πορφυρές ανταύγειες πελάων...
Αν δεις την Αργώ μου
μεσοθάλασσα
να μάχεται με τον εαυτό της
θυμήσου πως αγάπησα πολύ
τα γαλανά σύνορα της κόμης σου
και των πελμάτων σου
τους ολάργυρους θρούους
και άπληστος κι ακαταμάχητος
κίνησα να ψαύσω
τις εσθήτες των Θεών και τους βοστρύχους
των άστρων...
Τρισαγαπημένη... ευλόγησέ μου την ορμή
που υψώθηκε ως νεφέλη
απ' την πύρινη σύγκρουση
των αιμάτων μας!...

3. William Shakespear
[Sonnet CLIII]

Απίθωσε τη δάδα του ο Έρωτας να υπνώσει·
και μια απ' της Άρτεμης τις νιες άδραξε τον καιρό
την ερωτόγενη φωτιά γοργά να την κρυπώσει
σε κρύα λαγγαδόβρυση, σε σκιερό ραϊδό.

Και δίνει η ερωτόφλογα, στη βρύση όπως βυθίζεται,
ζωντάνιας θέρμη αιώνια, που άσβεστη βαστά.
Κ' έγινε ολόζεστο λουτρό, που σήμερα λογίζεται
γι' αρρώστιες ιδιότροπες βασιλική γιαιτριά.

Μα της καλής μου η ματιά τη δάδα ξανανάβει
κ' ο Έρωτας στο στήθος μου φυσά για δοκιμή·
Να τώρα που άρρωστος βαριά, χωρίς φιλί και χάδι,

βοήθεια θέλω απ' το λουτρό και τρέχω ευθύς εκεί.
Όμως του κάκου! Βρίσκεται η βρύση της υγείας μου
εκεί που άναψε ο Έρωτας: στα μάτια της κυράς μου.

(μετάφραση Β. Ρώτα, Β. Δαμιανάκου,
αναθεωρημένη από τον διδάσκοντα)

B. ΘΕΜΑΤΑ–ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Εξετάστε τα παραπάνω κείμενα (1-3) προκειμένου να τα κατατάξετε από το πιο παραδοσιακό έως το πιο σύγχρονο, με βάση μορφολογικά χαρακτηριστικά.

(Μονάδες 25)

Αφού μελετήσουμε τα παραπάνω κείμενα καταλήγουμε στην άποψη ότι θα πρέπει να διαταχθούν κατά σειρά 3, 1, 2, από το πιο παραδοσιακό έως το πιο σύγχρονο. Το κείμενο 3. εμφανίζει τα χαρακτηριστικά του **σονέτου**, μιας ποιητικής μορφής που καλλιεργήθηκε κυρίως κατά την περίοδο της Αναγέννησης και εμφανίζει τη χαρακτηριστική δομή: 2 4στιχες και 2 3στιχες στροφές. Εμφανίζει ομοιοκαταληξία και **ιαμβικό μέτρο** (u–), ενώ η γλώσσα που χρησιμοποιείται είναι δημοτική. Το κείμενο 1. Επίσης εμφανίζει σταθερά μορφολογικά χαρακτηριστικά (4στιχες στροφές με σπαστούς 15σύλλαβους στίχους), ενώ το μέτρο του είναι **τροχαϊκό** (–u). Το σπάσιμο όμως των 15σύλλαβων στίχων σε δίστιχα επιτρέπει τη χαλάρωση της ομοιοκαταληξίας, ενώ η γλώσσα του είναι δημοτική. Το κείμενο 2. δεν έχει εμφανή δομή ούτε τα παραδοσιακά ρυθμικά χαρακτηριστικά, οι στίχοι του είναι ελεύθεροι και ο ρυθμός εσωτερικευμένος, παράγεται από την ακουστική παράθεση των λέξεων. Η γλώσσα του τέλος αντλεί από όλες τις περιοχές του λόγου.

2. Ποιο από τα τρία κείμενα φαίνεται να κάνει πιο ελεύθερη και τολμηρή χρήση της γλώσσας; Απαντήστε με τεκμήρια.

(Μονάδες 25)

Το **κείμενο 2.** φαίνεται να χρησιμοποιεί περισσότερο ελεύθερα τη γλώσσα και με πιο τολμηρό τρόπο, δηλαδή με εκφράσεις και μεταφορές ασυνήθιστες και απρόσμενες. Πιο συγκεκριμένα, ο ποιητής αντλεί και αξιοποιεί στοιχεία από όλες τις περιοχές του λόγου· τόσο από τη δημόδη διάλεκτο («*πελάων*», «*μεσοθάλασσα*», «*κίνησα*»), την καθομιλούμενη νεοελληνική αλλά και σπάνιους τύπους λόγιας και αρχαίζουσας γλώσσας («*θρόοι*», «*εσθήτες*», «*βόστρυχοι*»). Τα διάφορα γλωσσικά στοιχεία συναρμολογούνται σε απρόσμενες και συνήθιστες μεταφορές: «*τα γαλανά σύνορα της κόμης*», «*οι ολάργυροι θρόοι*», «*οι βόστρυχοι των άστρων*». Ο ακροατής καλείται να απελευθερώσει στη φαντασία του τους ήχους και τα νοήματα των λέξεων, προκειμένου να λειτουργήσουν οι ποιητικές εικόνες.

B. ΘΕΜΑΤΑ–ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

3. Ανιχνεύστε την επιρροή της Αναγέννησης σε κάποιο από τα τρία ποιήματα.

(Μονάδες 25)

Η επίδραση της Αναγέννησης διακρίνεται περισσότερο στο κείμενο 3, το οποίο αποτελεί **σονέτο**, χαρακτηριστική δηλαδή ποιητική μορφή της εποχής. Το πρώτο στοιχείο που μαρτυρεί γι' αυτό είναι η κεντρική αναφορά στις θεότητες της **αρχαίας μυθολογίας**, τον προσωποποιημένο Έρωτα, τη θεά Άρτεμη και τον θίασο από παρθένες που τη συνόδευαν στις περιπλανήσεις της. Κατά δεύτερο λόγο, βλέπουμε να είναι έντονη η παρουσία της **φύσης**, μέσα στο εξωτικό σκηνικό της οποίας διαδραματίζεται η μικρή ιστορία (η λαγαρόβρυση στη βάση του απλησίαστου γκρεμού). Επιπλέον στοιχείο είναι το θέμα του **έρωτα** που νιώθει ο ποιητής για μια συγκεκριμένη γυναίκα, η οποία έχει τη δύναμη να τον εμπνέει, ως πάθος διφορούμενο, όπως τον θεωρούν οι ποιητές της Αναγέννησης, ταυτόχρονα ευεργετικό και κακοποιό. Η παιχνιδιάρικη εξάλλου διάθεση που αναδίδει το ποίημα φανερώνουν την πρόθεση του ποιητή για ζωή και προσωπική ελευθερία.

4. Σε ποιο χαρακτηριστικό ομορφιάς απευθύνεται κυρίως το ερωτικό πάθος και στα τρία ποιήματα; Ποιους μεταφορικούς τρόπους επιστρατεύουν οι ποιητές;

(Μονάδες 25)

Μελετώντας τα τρία δοσμένα ποιήματα διακρίνουμε την εστίαση και των τριών ποιητών στο χαρακτηριστικό **των ματιών** της αγαπημένης τους. Στο πρώτο κείμενο ο ποιητής προκαλεί τα άστρα να παραβάλουν τη λάμψη τους με την ακτινοβολία των ματιών της αγαπημένης. Στο δεύτερο κείμενο τα μάτια της αγαπημένης προβάλλονται ως ήλιος που ανατέλλει, χρωματίζοντας πορφυρές τις θάλασσες, ενώ μέσα στην ακτινοβολία τους κινείται ο ποιητής σαν πλεύσιμο. Στο τρίτο κείμενο, μια ματιά της αγαπημένης αρκεί για να ξαναζωντανέψει η φλόγα του έρωτα και να μην μπορεί ο ποιητής να γιατρέψει το πάθος του παρά στην ίδια την πηγή της ακτινοβολίας. Το θέμα της ακτινοβολίας των ματιών του αγαπημένου προσώπου έρχεται από την αρχαία εποχή και μαρτυρά για ένα φαινόμενο που δοκιμάζουν λίγο-πολύ όλοι οι ερωτευμένοι.

Χάρης Ταμπάκης
Φιλολόγος